

Grm Novo mesto – center biotehnike in turizma
Srednja šola za gostinstvo in turizem
Novo mesto

Sprehod po dolenski prestolnici s pridihom novomeške pomladi

Seminarska naloga – tekmovanje »Turistični vodnik«

Mentorica:

Slavica Šterk, univ. dipl. ekon.

Avtorica:

Sara Milanović

Novo mesto, maj 2020

KAZALO SLIK

1	UVOD	2
2	OPIS POTI PO ODSEKIH	3
2.1	<i>KANDIJSKI MOST IN REKA KRKA</i>	3
2.2	<i>GLAVNI TRG</i>	3
2.3	<i>ROTOVŽ ALI MESTNA HIŠA</i>	4
2.4	<i>KETTEJEV VODNJAK IN BERGMANOVA HIŠA</i>	4
2.5	<i>ANTON PODBEVŠEK TEATER</i>	5
2.6	<i>SOKOLSKI ALI NARODNI DOM</i>	5
2.7	<i>JAKČEV DOM</i>	5
2.8	<i>BREG</i>	6
2.9	<i>DOLENJSKI MUZEJ</i>	6
2.10	<i>KAPITELJ – STOLNICA SV. NIKOLAJA</i>	6
2.11	<i>KNJIŽNICA MIRANA JARCA</i>	7
2.12	<i>NA VRATIH – LJUBLJANSKA VRATA</i>	8
3	PONUDBA GOSTINSKIH STORITEV IN DODATNIH OGLEDOV	8
3.1	<i>GOSTINSKA PONUDBA</i>	8
3.2	<i>DODATNI OGLEDI</i>	9
4	CENA STORITVE TURISTIČNEGA VODENJA	9
5	TEHNIČNI ITINERARIJ	10
6	INFORMACIJE ZA SAMOSTOJNI OGLED MESTA	11
7	INTERESNE TOČKE – MOBILNA APLIKACIJA	11
8	VIRI IN LITERATURA	13
9	PRILOGE (slike)	14

1 UVOD

"Ljudje brez zavedanja o lastni pretekli zgodovini, izvorih in kulturi, so kot drevesa brez korenin."

Marcus Garvey

Sem Sara Milanović, dijakinja drugega letnika Srednje šole za gostinstvo in turizem Novo mesto. Pred približno dvema letoma sem se preselila v Novo mesto iz Beograda. Novo mesto me je navdušilo s svojo bogato naravno in kulturno dediščino. In prav zato sem z veseljem prisluhnila besedam mladih vodnikov, dijakom višjih letnikov in lokalnim vodnikom, ki so izvajali vodenja ob različnih dogodkih. Možnost opazovanja lanskoletnega tekmovanja Mladi vodnik, ki je potekalo v Novem mestu in letošnje leto 2020, ko obeležujemo 100-letnico novomeške pomladi, sta bila odločilna za prijavo na letošnje tekmovanje.

Slikar Božidar Jakac, pesnika Anton Podbevšek in Miran Jarc so v sodelovanju z nekaterimi drugimi umetniki pripravili Prvo pokrajinsko umetniško razstavo v Novem mestu, nad katero je pokroviteljstvo prevzel takrat že uveljavljeni slikar Rihard Jakopič. Odprtje te razstave je bilo 26. septembra 1920, dogodek sta spremljala koncert Marija Kogoja in recitacijski nastop Antona Podbevška ter Mirana Jarca. Razstavi je pozneje sledilo še več prireditev in nastopov, na katerih so sodelovali tudi umetniki iz drugih delov Slovenije.

Priznani arhitekt in akademik Marjan Mušič, ki je bil v tem času še dijak, je v javnost uvedel pojem novomeška pomlad in ga z istoimensko knjigo tudi utrdil.

Novomeška pomlad je leta 1920 vnesla v slovensko kulturniško srenjo in umetnost preporod, z njim pa tudi začetke slovenske avantgarde.

V dveurnem vodenju, v katerem se bomo sprehodili po starem mestnem jedru, boste spoznali najpomembnejše mestne znamenitosti, v katere so vpletene tudi zgodbe iz življenja že omenjenih novomeških avantgardistov.

Vodenje začnemo pred stavbo, ki stoji ob Kandijskem mostu, na kateri je spominska plošča z nadpisom »V tej hiši se je septembra 1920 s prvo pokrajinsko likovno razstavo in sočasnimi likovnimi in glasbenimi prireditvami rodilo gibanje novomeška pomlad«. Po predstavitvi novomeške pomladi se sprehodimo čez Kandijski most, ki povezuje staro mestno jedro s Kandijo. Most prečka reko Krko na spodnjem delu Glavnega trga. Tukaj se ustavimo, da lahko ob razlagi uživate v čudovitem pogledu na eno od najlepših in najčistejših rek v Sloveniji. Sledi sprehod po prenovljenem Glavnem trgu, ogledi mestne hiše - Rotovž, Kettejevega vodnjaka, na katerem so vklesani verzi njegove pesmi Na trgu, ter Bergmanove hiše, v kateri je živela Kettejeva neuslišana ljubezen Angela Smola. Mimo Gostišča na trgu se bomo sprehodili do Anton Podbevšek Teatra, ki je najmlajše profesionalno gledališče na Slovenskem in hkrati prvo gledališče v Novem mestu. Sledi sprehod po Sokolski ulici do Sokolskega ali Narodnega doma, ki je bil zgrajen leta 1865 kot prvi na slovenskih tleh. V njem je v sklopu novomeške pomladi potekal literarni večer avantgardističnega pesnika Antona Podbevška in pesnika Mirana Jarca. V sosednji stavbi pod okriljem Dolenjskega muzeja deluje Jakčev dom, ki je spomenik enemu najbolj znanih slikarjev in grafikov Božidarju Jakcu. Po ozki ulici se sprehodimo do novomeškega Brega, ki se kot slikovit vlak razpoteguje na kamnitem južnem pomolu novomeškega mestnega meandra nad Krko. Po stopnicah se vzpnejo mimo Dolenjskega muzeja do Kapitlja, ki je eden najstarejših, najlepših in tudi najbolj prepoznavnih znamenitosti Novega mesta. Sledi sprehod do naše zadnje točke, spomeniškega kompleksa Na vratih. Na tem prostoru so bila v času, ko je bilo mesto obdano obzidjem, Gorenja oz. Ljubljanska vrata, ki so poleg Dolenjih oz. Karlovških na drugem koncu mesta edina spuščala obiskovalce v srednjeveško mestno jedro. Na tem območju se danes nahaja knjižnica Mirana Jarca.

2 OPIS POTI PO ODSEKIH

2.1 KANDIJSKI MOST IN REKA KRKA

Železni Kandijski most, ki povezuje staro mestno jedro s Kandijo, prečka Krko na spodnjem delu Glavnega trga, kjer so včasih stala Karlovška vrata za vhod v staro mestno jedro. Most je leta 1898, ko je bil zgrajen, nadomestil stari leseni most, ki je stal nekaj deset metrov višje vodno. Kovičena konstrukcija, ki prečka Krko v enem, 75 m dolgem loku, sodi med redke in najstarejše tovrstne konstrukcije pri nas.

Reka Krka, dolenjska lepota, ki Novemu mestu daje posebno podobo, izvira v Suhi krajini, je najdaljši desni pritok Save v Sloveniji, ponaša pa se z nazivom druge najdaljše povsem slovenske reke. Vse vrste ribe, ki jih najdemo v Sloveniji, živijo tudi v reki Krki, tj. prek 30 vrst, zato reki Krki rečemo tudi ribiški raj. Danes je z reko Krko povezan turizem, tako v zgornjem toku, kjer so ob Krki turistične kmetije, kot ob spodnjem toku, kjer je najpomembnejša turistična točka grad Otočec. Dolina reke Krke je z neločljivim prepletom naravne in kulturne dediščine svojevrsten simbol Dolenjske. Poudarja ga izginjajoča dediščina nekdanjih mlinov in žag, ohranjeni leseni mostovi, številni gradovi ter naselja ob bregovih. Nekoč je reka Krka mestu prinašala življenje, obrežja so nudila prekrasne sprehode, poleti je oživelo kopališče na Loki in tudi ribičev dolenjska lepota nikoli ni razočarala. Tudi danes reka Krka in njeni bregovi postajajo vse bolj priljubljena lokacija za občane in obiskovalce. Vsako zadnjo nedeljo v mesecu maju poteka tradicionalni spust s kajaki in kanuji po reki Krki. Skoki v Krko in Noč na Krki sta dve tradicionalni novomeški prireditvi, ki sta posvečeni reki Krki in aktivnostim na in ob reki.

2.2 GLAVNI TRG

Glavni ali pa Veliki trg se nahaja v osrčju starega mestnega jedra. Dokaz, da je bilo mesto gospodarsko močno že v preteklosti, je arhitektura Glavnega trga, na katerem so stale hiše bogatih trgovcev. Na gornjem, gospodarskem delu trga je mesto ustvarilo poseben tip trgovsko-obrtniške hiše, katere pritlični del je bil odprt s kamnitimi arkadami. Polkrožni ali potlačeni lok se opira na kamnite stebre, tako da tvorijo arkade pokrito in navzven odprto lopo, in šele v notranjost hodnika pomaknjena stena zapira trgovske lokale. Nosilni stebri so različnih oblik ter zelo bogati, osmerokotni, prizmasti s pravokotnim prerezom in rahlo posnetimi ogli ter celo zaviti. To svojo tako značilno obliko je trg dobil v 2. polovici 16. stoletja ter je bil eden izmed najlepših v deželi. V mestu sicer ločimo dva glavna tipa pozidave stavbnega kompleksa. Revnejše stanovanjske stavbe so bile potisnjene na obrobje srednjeveškega mestnega območja, stisnjene ob ali na obzidje; šlo je za bivalne stavbe brez dodatnih poslopij. Mogočnejša arhitektura je oblikovana predvsem ob glavni ulici od Gorenjih (Ljubljanskih) vrat preko Velikega (danes Glavnega) trga do Dolenjih (Karlovških) vrat. Tu so stanovanjske stavbe, zgrajene tako, da je bil skozi osrednji hodnik v pritličju dovoz in dohod v dvorišče z ob strani grajenimi gospodarskimi prostori. V nekaterih primerih je bil na koncu parcele prečno pozidan še del gospodarskega poslopja. Znotraj je tako nastalo atrijsko dvorišče, nemalokrat arkadno oblikovano. Glavni trg je po prenovitvi ponovno uradno odprt maja 2019. Mestno jedro je od takrat spet postalo prostor druženja, srečevanja, ali kot Novomeščani radi rečemo, »dnevna soba mesta«.

2.3 *ROTOVŽ ALI MESTNA HIŠA*

Na osrednjem delu glavnega trga se nahaja Rotovž ali mestna hiša. Leta 1720 zgrajeno mestno hišo so meščani v začetku 20. stoletja porušili in zgradili današnjo leta 1905. Stavba je dvonadstropna, s poudarjenim osrednjim delom, ki izstopa iz gradbene linije sosednjih stavb in se z arkadnim pritličjem odpira na trg. Reprezentančna glavna fasada je oblikovana s historičnimi novoromanskimi in novogotskimi stavbnimi elementi. Istočasna in stilno enotna je tudi notranja oprema stavbe. Omeniti velja kovano stopniščno ograjo, lestence, stavbno pohištvo in peči v dvorani z galerijo. Prvotna poslikava je v veliki meri ohranjena, vendar je danes skrita pod mnogimi plastmi kasnejših beležev. Na mestni hiši je bil vedno tudi novomeški grb, na katerem je upodobljen Rudolf IV. Habsburški, ki je mesto ustanovil leta 1365, in ki predstavlja vse od 14. stoletja dalje simbol našega mesta. Parterna ureditev platoja pred Rotovžem je zamisel arhitekta Marjana Mušiča, ki je le delno uresničena. Od šestih predvidenih doprskih kipov stojita danes le kipa Dragotina Ketteja in Janeza Trdine, delo Jakoba Savinška, postavljena leta 1955. Na Glavnem trgu, nasproti Rotovža, stoji na mestu, kjer sta bila jeseni 1943 obešena partizana, spominski steber. Spomenik, katerega avtor je arhitekt Marjan Mušič, je oblikovan iz gotskega stebra, prinesenega iz hiše na Glavnem trgu 26 in se lepo vključuje v okolje arkad na Glavnem trgu. Spomenik je bil odkrit leta 1952. Znana je tudi zgodba o tem, da so Novomeščani pri izgradnji Rotovža namesto vode za izdelavo malte dodajali kar cviček.

2.4 *KETTEJEV VODNJAK IN BERGMANOVA HIŠA*

Vodnjak stoji na zgornjem delu Glavnega trga. Marmorni, sedemkotni vodnjak stoji na podstavku, do katerega vodijo tri profilirane stopnice iz enakega materiala. V sredini se dviguje kamnit, okrogel steber s kamnito kotanjo. Na robu vodnjaka so vklesani verzi Kettejeve pesmi Na trgu “ Noč trudna molči, nezamudno beži čez mestni trg luna sanjava”, ki je posvečena njegovi ljubezni Angeli Smoli in ki nas spominja na čase, ko je pesnik hodil v novomeško gimnazijo (od leta 1896 do 1898 v 7. in 8. razred). Vodnjak je bil izdelan po zamisli arhitekta Marjana Mušiča. Postavljen je bil leta 1955 na mestu, kjer je stal do leta 1903 litoželezni vodnjak. Poleti lahko ob njem posedite ob mizicah bližnjega gostinskega lokala Pri vodnjaku, popijete kakšno pijačo in poslušate žuborenje vode v vodnjaku.

Bergmanova hiša (Glavni trg 1) je najimenitnejša hiša na trgu. Je elegantna dvonadstropna stavba in ima lepo ohranjen atrij z arkadnimi hodniki. Nekoč je bila v njej Bergmanova lekarna, po kateri je stavba dobila ime. V hiši je živela Kettejeva neuslišana ljubezen Angela Smola, ki so ji namenjeni nekateri od njegovih verzov, ki jih je pisal prav na Glavnem trgu. Podobno kot Prešeren, ki je svojo Julijo prvič srečal v trnovski cerkvi v Ljubljani, je Kette svojo Angelo zagledal v novomeški kapiteljski cerkvi in se vanjo zaljubil. Več kot možno je, da je večkrat slonel ob vodnjaku, ki je bil tedaj še iz bron, in hrepeneče zrl v okna Bergmanove hiše ter čakal, da se mu Angela prikaže na oknu. O tem priča tudi slika, ki jo je naslikal slikar Ivan Vavpotič, hranijo pa jo v Jakčevem domu. Na njej je upodobljen Kette s svojo nikoli doseženo Angelo v ozadju.

2.5 ANTON PODBEVŠEK TEATER

Anton Podbevšek Teater (APT), ki deluje od leta 2006, je prvo profesionalno gledališče v zgodovini Novega mesta, ki privablja in navdušuje obiskovalce iz cele Slovenije in tudi širšega prostora. Namenjeno pa ni zgolj gledališču, temveč tudi drugim kulturnim in umetniškim dogodkom, kinu in operi. Z emblemom bombe, ki je avtorsko delo znane umetniške skupine Novi kolektivizem in z imenom prvega slovenskega avantgardista in performerja, Antona Podbevška (Človek z bombami), APT vsako leto poskrbi za štiri lastne premiere, avtorsko in produkcijsko pa izvede številne posebne projekte.

Anton Podbevšek je zaznamoval burno desetletje po prvi svetovni vojni z dvojnimi, brezprimerno radikalnim prelomom. Medtem ko so njegove pesmi nasladno razbijale utečene pesniške konvencije, so njegove kontroverzne provokacije pometale z ustaljenimi načini obnašanja v literarnem polju: v slovenski prostor so prvič vpeljale modele pisatelja avantgardista.

2.6 SOKOLSKI ALI NARODNI DOM

V drugi polovici 19. stoletja se je tudi Novega mesta dotaknilo narodno prebujanje, ki se je kazalo v tekmi med slovensko in nemško usmerjenimi meščani za prevlado v državni in mestni upravi. Tisti čas se je ustanovilo veliko narodnih društev (narodna čitalnica, sokolsko društvo, gasilsko društvo, glasbena matica), kjer so se meščani srečevali, ustvarjali na različnih področjih ter moralno in finančno podpirali idejo slovenstva. Narodni čitalnici je primanjkovalo prostorov, namreč občasne prireditve so se izvajali tudi po gostilnah, zato je ta med leti 1873 in 1885 začela graditi prvi narodni dom na tedanjem slovenskem ozemlju. Zaradi finančnih težav pa gradnja ni bila zaključena in se je nadaljevala v nedogled. Prostore so oddajali prej omenjenim društvom, ki so tu prirejala razne predstave, igre, plese ter predavanja, tako da je narodni dom postal središče društvenega in družabnega dogajanja v Novem mestu. Leta 1902 so razširili dvorano in prenovili dom, zaradi finančnih težav pa so ustanovili tudi delniško družbo Prvi narodni dom. Društvo Narodna čitalnica so razpustili leta 1925. Njeno imetje je pripadlo Sokolskemu društvu Novo mesto, od takrat pa se ta stavba tudi imenuje Sokolski dom. Zadnja leta je Narodni dom doživel nekaj poskusov obnove in celo vsebinske oživitve – v njem so potekali ponovno obujeni tematski mestni pustni plesi, odprtja likovnih razstav in drugi kulturni dogodki, danes pa v njem ustvarjajo predstavniki novomeške alternativne in nekomercialne mladinske kulture. Novo mesto pa je tudi eno izmed redkih slovenskih mest, ki nima stalne razstave o zgodovini mesta.

2.7 JAKČEV DOM

Velik pečat je dogajanju pustil slikar in grafik Božidar Jakac, ki se je rodil v Novem mestu, tu obiskoval ljudsko šolo in kasneje še gimnazijo. Spoznal je Mirana Jarca, ki je postal njegov najboljši prijatelj. Jakac je imel vseskozi veliko željo po risanju, zato je leta 1913 nadaljeval šolanje na gimnaziji v Idriji, ker je izvedel, da tam risanje poučuje že znani slikar Ivan Vavpotič. Žal je slednji Idrijo kmalu zapustil in Božidar je ostal brez učitelja. Gimnazijo je končal ravno ob začetku vojne in zaradi pomanjkanja denarja se je odpravil na fronto. Po vojni je Vavpotič zbral Jakčeve slike in jih pokazal Rihardu Jakopiču, ki jih je sprejel na

razstavo v času novomeške pomladi. Tako je Rihard Jakopič postal Jakčev prvi resnični mentor. Odpravil se je na študij v Prago, kjer se je posvetil predvsem grafiki in dosegel svoj prvi umetniški vrh.

Želja po stalni zbirki Jakčevih del v Novem mestu je intenzivno vzplamtela že leta 1964, ko je bila načrtovana postavitvev Jakčevega paviljona, vendar zaradi gospodarskih težav ni bila uresničena. Kasneje, šele ob umetnikovi osemdesetletnici, se je ideja uresničila in v nekdanjem domu Jakčevih staršev so umetnikova dela našla svoje stalno mesto. Leta 1904 je dal stavbo sezidati umetnikov oče Anton Jakac furlanskemu arhitektu Giuseppeju Olivi kot moderno opremljen hotel in kavarno. Po vojni je v njej delovala delavska menza, leta 1965 so jo namenili Šolskemu centru za gostinstvo, ki se je potem preselil na lokacijo Ulica talcev 3, kjer tudi danes stoji Srednja šola za gostinstvo in turizem, od leta 1984 pa je preurejena v galerijo, ki jo upravlja Dolenjski muzej. S tem je bila stavba simbolično povrnjena umetniku. Kot priznanje njegovi ustvarjalnosti in v njegov spomin je postala Jakčev dom.

2.8 BREG

Breg je ena izmed najbolj slikovitih znamenitosti mesta. Tu je bil rojen prej že omenjen slikar Božidar Jakac, ki je velik del slikarskega opusa posvetil rojstnemu mestu in Dolenjski. Breg predstavljajo strnjene stanovanjske stavbe, ki so nastale leta 1786 na mestu porušenega srednjeveškega mestnega obzidja. Stavbe so naslonjene na ostanke obzidja, ki jih še vedno lahko vidimo v zidovih kletnih etaž. Na tem območju je živel predvsem revnejši sloj prebivalcev. Ti so se ukvarjali s pranjem perila, prodajo zelenjave, oddajanjem stanovanj in sušenjem mesa. Večina stavb je skozi čas ohranila tipično podobo s tlorisno zasnovo in zunanjo podobo z delno vkopano kletjo, lesenimi ganki na sončni južni fasadi nad reko Krko in vhomom z ulice. Strehe, ki so bile pokrite z deskami in lesenimi skodlami vse do začetka 20. stoletja, je nadomestila opečna kritina.

2.9 DOLENJSKI MUZEJ

Prve stalne razstave Dolenjskega muzeja so bile odprte leta 1953 v stavbi Križatije, kjer je bil od leta 1951 tudi sedež muzeja. Od takrat dalje se je kot pokrajinski splošni muzej vse bolj širil in krepil do sredine osemdesetih let, ko je z Jakčevim domom in sredi devetdesetih let z dislocirano enoto Kočevski rog dobil današnjo podobo. Kompleks muzeja se je iz ene razširil na štiri stavbe in dislocirani enoti Jakčev dom ter Kočevski rog. Skupaj ima danes na ogled osem stalnih razstav, pet kustodiatov, pedagoško službo in konservatorsko-restavratorsko službo za arheološko gradivo. V galeriji muzeja, kot osrednjem razstavnem prostoru, se vrstijo občasne velike muzejske razstave. V muzeju so na ogled tudi situle, ki so najznačilnejše za Novo mesto, saj ga imenujejo tudi Mesto situl, tako kot steklene jagode, različen nakit iz jantarja, značilne arheološke najdbe in podobno.

2.10 KAPITELJ – STOLNICA SV. NIKOLAJA

Kapiteljski hrib stoji na polotoku, v okljuku reke Krke, v Novem mestu. Na njegovi najvišji točki pa stoji čudovita cerkev, poimenovana po sv. Miklavžu, cerkev sv. Nikolaja. H cerkvi spada tudi škofijski dvorec ali proštija, ki leži nekoliko nižje ob cerkvi. Cerkev sv. Nikolaja je najstarejša sakralna zgradba v Novem mestu. Stavba je prvič omenjena leta 1427 in je

bila vzor gradnji številnim manjšim cerkvam širom Dolenjske. Cerkev svetega Miklavža je stolna od leta 2006, ko je bila ustanovljena novomeška škofija, pred tem je bila kapiteljska. Sestavljena je iz treh delov: monumentalnega zvonika, ladje in prezbiterja, pod katerim je kripta.

V obdobju avguštinsko navdahnjenih hotenj po naravni in duhovni prenovi Cerkve je habsburški cesar Friderik III. leta 1493 na prošnjo dolenskih duhovnikov ustanovil kolegiatni kapitelj s proštom, dekanom in enajstimi kanoniki, ki je kmalu dobil tudi papeževo potrditev. Arhitektura cerkve se je razvijala postopno, kar je posledica spremembe v statusu cerkve, nihajočega gmotnega položaja kapitlja in mesta ter ne nazadnje mnogih usodnih požarov in drugih neprijetnosti v mestu. Cerkvena ladja v današnjem obsegu sega v prvo polovico 15. stoletja, zvonik je iz druge polovice 15. stoletja, velik prezbiterij s kripto in zakristijo pa sega v čas kmalu po ustanovitvi Kapitlja. Prostora prezbiterij, namenjen kanonikom, zunaj podpirajo sloki stopničasti oporniki. Pod njim je skrita kripta, ki je nastala zaradi terenskih razmer, spominja pa na starokrščanske katacombe. Ob njej, pod zakristijo, ki je južno ob prezbiteriju, je mala kripta. Urejena je kot lapidarij, v njej pa so na ogled nagrobniki nekaterih cerkvenih in posvetnih osebnosti. Ena od največjih znamenitosti je definitivno prezbiterij cerkve, ki je zamaknjen 17 stopinj. Nekateri to zanimivo arhitekturo prepisujejo težavnosti gradnje na prostoru, kjer cerkev stoji, drugi pa cvičku oziroma vinjenim zidarjem. Najbolj prepoznaven del prezbiterja je Tintorettova slika na oltarju. V Novo mesto je prispela leta 1593, ob stoletnici Kapitlja. Pod sliko se nahaja grobnica sv. Felixa. V prezbiteriju se nahaja tudi škofovski sedež, ki sam po sebi ni nič posebnega, zanimivost pa je 72 polkrogov, ki predstavljajo 72 župnij, ki spadajo v novomeško škofijo. Notranjščino znatno bogatijo tudi orgle, slike V. Metzingerja v stranskih oltarjih ter korne klopi.

Nekdanja preprosto oblikovana proštija, danes škofijski dvorec, je bil grajen v času po ustanovitvi Kapitlja. V stavbi je knjižnica, ki je posebej privlačna za raziskovalce zgodovine mesta in cerkve. Hrani okoli 6.000 knjig. V proštiji je tudi galerija slik cerkvenih dostojanstvenikov. Med proštijo in cerkvijo stoji kašča iz prve polovice 15. stoletja. Sprva je služila za shranjevanje premičnin meščanov ob zunanjih nevarnostih, kasneje pa za kapiteljske potrebe. Južno od proštije so kapiteljski vrtovi, kjer se cerkveni dostojanstveniki še danes oskrbujejo s svežo zelenjavo. Vrtove z zahodne in južne strani obdaja ohranjeni del srednjeveškega obrambnega obzidja mesta. Ob vrtovih je stavba nekdanje kapiteljske mežnarije, ki jo na glavnem pročelju ob vhodu v klet krasi šilastoločni kamniti portal.

2.11 KNJIŽNICA MIRANA JARCA

Na prostoru današnje Knjižnice Mirana Jarca je do leta 1779 stal mestni špital s cerkvijo sv. Martina. Mestni špitali so bile značilne srednjeveške mestne ustanove, toda za razliko od številnih slovenskih mestnih špitalov o novomeškem vemo presenetljivo malo. Mestni špital ni bil bolnica, ampak hiša za uboge, obubožane in onemogle meščane, ki si niso mogli več sami služiti kruha oziroma so bili prerevni, da bi si lahko plačali primerno oskrbo.

Knjižnica Mirana Jarca je bila ustanovljena leta 1946 z nalogo, da zbira, obdeluje, hrani in posreduje različno leposlovno in strokovno literaturo ter informacije. Današnja sodobna

knjižnica sledi napredku časa, temelji na računalniški obdelavi in izposoji gradiva, postaja informacijski center.

Knjižnična zgradba je bila umeščena v dve častitljivi stavbi v srednjeveškem delu mesta, na Ljubljanskih vratih. Arhitekt Marko Mušič je z izrednim občutkom za izročilo tega prostora prizidal nov stavbni del, ki se z osnovnega srednjeveškega platoja spušča k reki Krki. Z novo podobo klasične knjižnice je začela rasti tudi virtualna knjižnica. Danes Knjižnica Mirana Jarca

Novo mesto zagotavlja prost dostop do informacij, znanja in kulture v najširšem smislu. Posebno skrb namenja varovanju naše kulturne dediščine in se ponaša z naslovom ene najlepših knjižnic v Evropi.

2.12 NA VRATIH – LJUBLJANSKA VRATA

Na vratih je spomeniško območje, ki ga je kmalu po drugi svetovni vojni zasnoval arhitekt Marjan Mušič. Na tem prostoru so bila v času, ko je bilo mesto obdano z obzidjem, Gorenja oziroma Ljubljanska vrata, ki so poleg Dolenjih oz. Karlovških na drugem koncu mesta edina spuščala obiskovalce v srednjeveško mesto. Hiša Rozmanova 19 je najbolj ohranjeni del teh mestnih vrat. Večina elementov spomeniškega območja je posvečenih narodnoosvobodilnemu boju: ob stari kresiji je spominska loža v drugi svetovni vojni padlim Novomeščanom in dolenskim narodnim herojem, na vogalu med Rozmanovo ulico in potjo, ki vodi do sodišča, je spomenik Talec, na vogalu parkovno urejenega pomola na stiku med Rozmanovo ulico in Prešernovim trgom pa spomenik Pojmo bratje pesem o svobodi. Obeplastiki sta delo kiparja Jakoba Savinška. Kip skladatelja Marjana Kozine, ki ima svoje mesto v manjšem parku ob knjižnici, pa je delo kiparja Zdenka Kalina. Svojevrstno vez z dolensko grajsko arhitekturo ohranja tudi glavni vhod v stari del knjižnice, saj ga krasi portal z med vojno požgane graščine Ruperč vrh, stebra, ki sta iz tedaj požganega bližnjega imenitnega gradu Soteska, v loži pa so uporabljeni elementi z gradu Hmeljnik.

3 PONUDBA GOSTINSKIH STORITEV IN DODATNIH OGLED OV

3.1 GOSTINSKA PONUDBA

Utrujeni od raziskovanja dolenske prestolnice si lahko odpočijete v enem izmed dveh novomeških hotelov. *Hotel Center 3** in *Hotel Krka 4** se ponašata s sodobno urejenimi sobami in odlično ponudbo dolenskih specialitet, nahajata pa se v samem središču mesta, tako da boste od glavnih mestnih znamenitosti stran le streljaj.

V prestolnici Dolenske imamo veliko dobrih gostiln, ena od tistih, za katero vam sigurno ne bo žal, če jo obiščete, je **Gostišče na trgu – Hiša kulinarike in turizma**. Nahaja se namreč v domnevno najstarejši stavbi Novega mesta. Gostišče v prenovljeni podobi upravlja GRM Novo mesto – center biotehnike in turizma in predstavlja edinstveno okolje za praktično izobraževanje študentov Višje strokovne šole GRM ter dijakov Srednje šole za gostinstvo in turizem. Sestavljeno je iz slaščičarne, restavracije, konferenčne dvorane, atrija in butične tržnice. Tu so seveda tudi drugi gostinski obrati, kot so *Marof*, *Kralj Matjaž*, *Hiša Fink* in še druge. Odločite se lahko tudi za kavo v *najstarejši kavarni v mestu* na Glavnem trgu ali pa za skodelico čaja v *čajarni Stari most*.

3.2 DODATNI OGLEDI

Dolenjski muzej ponuja 6 stalnih in več občasnih razstav, posvečenih zgodovini Dolenjske in likovnim delom, ki so tukaj nastala, ter drugim znanim osebnostim, ki so povezane z Novim mestom. Med letom so odprti od torika do sobote med 9. in 18. uro ter ob nedeljah od 14.00 do 18.00, pozimi pa ob istih dnevih oz. od torika do sobote med 8. in 17. uro ter ob nedeljah od 14. do 17. ure. Za najavljene skupine (najmanj 10 oseb) delujejo tudi izven odpiralnega časa.

Razstava Železna dama - kneginja s Kapiteljske njive. Razstavo si lahko med 13. decembrom 2019 in 20. septembrom 2020 ogledate v Knezovi sobi v Dolenjskem muzeju. Na arheološki razstavi Železna dama predstavljajo starejši železnodobni grob, ki so ga odkrili v gomili 16 na novomeški Kapiteljski njivi.

Jakčev dom ponuja 3 stalne razstave: razstava Božidarja Jakca, likovna razstava Dolenjskega muzeja in likovno pedagoško zbirko. Dom je med letom odprt od torika do sobote od 10. do 18. ure, pozimi pa od 9. do 17. ure. Ob nedeljah, praznikih delajo samo po predhodnem dogovoru. Za najavljene skupine (najmanj 10 oseb) delujejo tudi izven odpiralnega časa.

V spomladanskem in poletnem času boste zagotovo navdušeni, če se odpravite na splavarjenje z *Rudolfovim splavom* ali s *splavom Nika* po reki Krki. Ljubitelji višine pa se lahko podate celo na *panoramski let* z letalom iz bližnjega letališča Prečna.

4 CENA STORITVE TURISTIČNEGA VODENJA

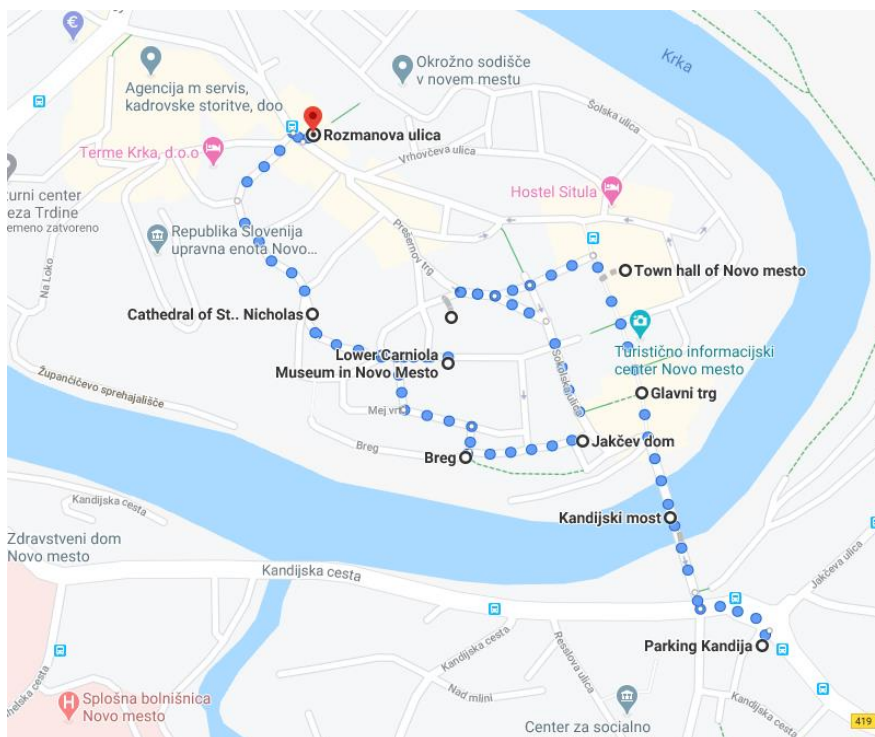
Število oseb	60 min	120 min
do 30 oseb	5 € / osebo	8 € / osebo
30 oseb in več	10 € / osebo	13 € / osebo

5 TEHNIČNI ITINERARIJ

Sprehod po dolenski prestolnici s pridihom novomeške pomladi

Vodnica: Sara Milanoovič

- 9.00 – 9.05 Sprejem skupine, pozdrav in predstavitev programa
- 9.05 – 9.10 Hiša novomeške pomladi
- 9.15 – 9.20 Kandijski most in reka Krka
- 9.25 – 9.45 Glavni trg (Rotovž, Kettejev vodnjak in Bergmanova hiša)
- 9.45 – 9.50 Anton Podbevšek Teater
- 9.55 – 10.00 Sokolski ali Narodni dom
- 10.00 – 10.05 Jakčev dom
- 10.10 – 10.15 Breg
- 10.20 – 10.25 Dolenski muzej
- 10.30 – 10.45 Kapitelj - stolna cerkev sv. Nikolaja
- 10.50 – 11.00 Knjižnica Mirana Jarca in Ljubljanska vrata
- 11.00 – Zaključek vodenja

Zemljevid poti

6 INFORMACIJE ZA SAMOSTOJNI OGLED MESTA

Turistično informacijski center Novo mesto

Glavni trg 11,
8000 Novo mesto

T: +386 7 393 92 63

E-mail: tic@novomesto.si

Delovni čas:

Zimski (do 31.3.):

ponedeljek - petek: od 9. do 17. ure

Letni

ponedeljek - petek: od 9. do 19. ure

sobota: od 9. do 15. ure

nedelja: od 9. do 13. ure

7 INTERESNE TOČKE – MOBILNA APLIKACIJA

Reka Krka

Pozna nešteto zgodb in pripovedi teh krajev. Reka Krka, ta smaragdna lepota, vas bo začarala s svojim umirjenim tokom in vpletenostjo v življenje ljudi. Ponaša se z nazivom druge najdaljše povsem slovenske reke. Dolina reke Krke je z neločljivim prepletom naravne in kulturne dediščine svojevrsten simbol Dolenjske. Poudarja ga izginjajoča dediščina nekdanjih mlinov in žag, ohranjeni leseni mostovi, številni gradovi ter naselja ob bregovih. Reka je še posebej zanimiva za ribiče in ljubitelje brzic, ki se po njej lahko popeljejo s kanujem, kajakom ali raftom, saj je reka znana tudi pod nazivom ribiški raj. Zato si vzemite čas ter se podajte na raziskvo njenih bregov, skočite v čisto vodo ali pa se na pot podajte kars čolnom, kajakom ali sup-om.

Rotovž

Nahaja se na osrednjem delu Glavnega trga. Stavba je dvonadstropna, s poudarjenim osrednjim delom, ki izstopa iz gradbene linije sosednjih stavb in se z arkadnim pritličjem odpira na trg. Reprezentančna glavna fasada je oblikovana s historičnimi novoromanskimi in novogotskimi stavbnimi elementi. Na mestni hiši je bil vedno tudi novomeški grb, na katerem je upodobljen Rudolf IV. Habsburški, ki je mesto ustanovil leta 1365, in ki predstavlja vse od 14. stoletja dalje simbol našega mesta.

Kettejev vodnjak

Marmorni, sedemkotni vodnjak stoji na podstavku, do katerega vodijo tri profilirane stopnice iz enakega materiala. V sredini se dviguje kamnit, okrogel steber s kamnito kotanjo. Na robu vodnjaka so vklesani verzi Kettejeve pesmi Na trgu "Noč trudna molči, nezamudno beži čez mestni trg luna sanjava", ki je posvečena njegovi ljubezni Angeli Smoli in ki nas spominja na čase, ko je pesnik hodil v novomeško gimnazijo. Poleti lahko ob njem posedite ob mizicah bližnjega gostinskega lokala, popijete kakšno pijačo in poslušate žuborenje vode v vodnjaku.

Stolna cerkev sv. Miklavža

Na najvišji točki v Novem mestu pa stoji čudovita cerkev, poimenovana po sv. Miklavžu, cerkev sv. Nikolaja. H cerkvi spada tudi škofijski dvorec ali proštija, ki leži nekoliko nižje ob cerkvi. Cerkev sv. Nikolaja je najstarejša sakralna zgradba v Novem mestu. Stavba je prvič omenjena leta 1427 in je bila vzor gradnji številnim manjšim cerkvam širom Dolenjske. Cerkev svetega Miklavža je stolna od leta 2006, ko je bila ustanovljena novomeška škofija, pred tem je bila kapiteljska cerkev. Sestavljena je iz treh delov: monumentalnega zvonika, ladje in prezbiterija, pod katerim je kripta. Notranjost cerkve krasi Tintoretova slika sv. Nikolaja. V stavbi se nahaja knjižnica, obdajajo pa jo kapiteljski vrtovi, omejeni s srednjeveškim obrambnim obzidjem.

Breg

Breg je ena izmed najbolj slikovitih znamenitosti mesta. Tu je bil rojen slikar Božidar Jakac, ki je velik del slikarskega opusa posvetil rojstnemu mestu in Dolenjski. Breg predstavljajo strnjene stanovanjske stavbe, ki so nastale leta 1786 na mestu porušenega srednjeveškega mestnega obzidja. Stavbe so naslonjene na ostanke obzidja, ki jih še vedno lahko vidimo v zidovih kletnih etaž. Spočijte si oči na tem sožitju dominantne narave in skromne arhitekture, ki danes predstavlja izrazito etnološko posebnost Novega mesta in je njegov razpoznavni znak.

Jakčev dom

Jakčev dom je spomenik enemu najbolj znanih slovenskih slikarjev in grafikov, Božidarju Jakcu. Tam si lahko ogledate tri stalne razstave: zbirko umetniških del Božidarja Jakca, stalno likovno razstavo Dolenjskega muzeja in likovno pedagoško zbirko. Seveda imajo tudi zanimivečasne razstave, ki si jih je lepo ogledati.

Dolenjski muzej

Ljubitelji zgodovinskih najdb boste zagotovo navdušeni nad obiskom Dolenjskega muzeja. V njem lahko vidite bogate arheološke zbirke izkopanin s prostora Novega mesta in Dolenjske. Najbolj prepoznavna najdba, ki si jo lahko ogledate, so situle, ki so značilne za področje Novega mesta, saj ga nekateri tudi imenujejo Mesto situl.

8 VIRI IN LITERATURA

Pisni viri:

Alen Golobič (2020). Vodniško gradivo Novo mesto. SŠGT NM.

Naloga za tekmovanje TZS »Zbudi se, Novo mesto!«, 2018 – Avtorice: Ula Gliha, Anita Sinjur in Andreja Kastelec

Internetni viri:

<https://kraji.eu/slo>

<https://www.novomesto.si/>

<https://www.visitnovomesto.si/kaj-poceti/znamenitosti/staro-mestno-jedro>

<https://www.kamra.si/>

[file:///C:/Users/Sara/Downloads/Zgodovina_za_prihodnost_april_2007%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Sara/Downloads/Zgodovina_za_prihodnost_april_2007%20(1).pdf)

<https://www.dolenjskimuzej.si/si/>

https://www.nm.sik.si/media/pdf/knjiznica/Novomeska_pomlad.pdf

Ustni viri

Samir Sarajlić, turistični vodnik, vodeni ogled Novega mesta (2019).

Ula Gliha, bivša dijakinja SŠGT NM, vodeni ogled Novega mesta (2019).

Alen Golobič, dijak SŠGT NM, vodeni ogled Novega mesta (praktični pouk turizma).

Državno tekmovanje Mladi vodnik 2019 – udeležba na vodenju

Viri slik

<https://www.google.com/>

9 PRILOGE (slike)

Figure 1 hiša novomeške pomladi

Figure 2 plošča na hiši

Figure 3 Kandiski most

Figure 4 Glavni trg

Figure 5 rotovž

Figure 6 Kettejev vodnjak

Figure 8 Anton Podbevšek teater

Figure 7 Anton Podbevšek

Figure 9 Narodni dom

Figure 10 Jakčev dom

Figure 11 Breg

Figure 12 Dolenjski muzej

Figure 13 Kapiteljska stolna cerkev sv. Nikolaja

Figure 14 Notranjost cerkve

Figure 15 knjižnica Mirana Jarca

Figure 16 Na vratih - Ljubljanska vrata

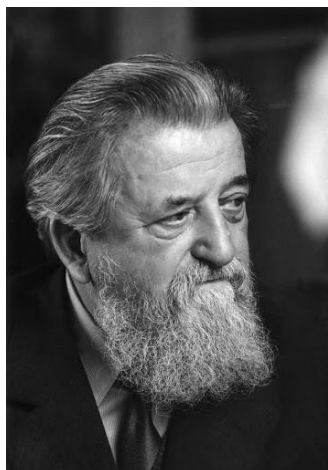

Figure 17 Božidar Jakac

Figure 18 Miran Jarc